

Kõrveküla Põhikooli õpilaste hulgas läbi viidud uuringu tulemused

Pille-Riin Meerits
Kõrveküla Põhikooli hoolekogu

2024

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Enesemääratlusteooria ülevaade	4
1.1 Psühholoogilised põhivajadused.....	4
1.2 Motivatsioonitüübid.....	4
2. Uuringu tulemused.....	6
2.1 Osalejate arv	6
2.2 Psühholoogilised põhivajadused koolis.....	6
2.3 Õpimotivatsioon	7
2.4 Kokkupuude kiusamisega.....	8
2.5 Kokkuvõtlikult tulemused	10

Sissejuhatus

Ajavahemikul 15.04-5.05.2024 oli Kõrveküla põhikooli õpilastel võimalik täita veebis küsimustik, milles uurisime nende kogemuste ja motivatsiooni kohta koolis.

Uuring põhines enesemääratlusteoorial (*self-determination theory*) ning mõõtmisel kasutati valideeritud küsimustikke psühholoogiliste põhivajaduste ja õpimotivatsiooni mõõtmiseks. Lisaks oli küsimustikus kaks küsimust laste kogemuste kohta kiusamisega koolis.

Raportis on lühike ülevaade enesemääratlusteooria komponentidest ja läbiviidud uuringu tulemustest.

1. Enesemääratlusteooria ülevaade

1.1 Psühholoogilised põhivajadused

Inimestel on kolm kaasasündinud psühholoogilist põhivajadust – autonoomsus, kompetentsus ja seotus. Nende põhivajaduste rahuldatus toetab sisemise motivatsiooni tekkimist.

Autonoomsusvajadus tähendab, et inimene tahab tunda, et ta ise kontrollib oma elus toimuvaid sündmusi. Seda saab toetada näiteks talle valikuid pakkudes.

Kompetentsusvajadus on inimese soov tunda eduelamust ja ise raskustega hakkama saada. Seda on võimalik toetada näiteks pakkudes talle konstruktiivset ja asjakohast tagasisidet.

Seotusvajadus tähendab, et inimene soovib olla ümbritsetud hoolivate kaaslastega, suhelda teistega, kuuluda rühmadesse, kogeda toetavaid ja lähedasi suhteid. Seda vajadust saab toetada näiteks aktiivse ja empaatilise kuulamisega.

1.2 Motivatsioonitüübid

Motivatsioonitüübid eristuvad üksteisest autonoomsuse ja kontrolli ulatuse poolest. Sisemise motivatsiooni ja integreeritud motivatsiooni puhul tunneb inimene, et ta ise kontrollib olukorda – need motivatsioonitüübid on kõige autonoomsemad ja seotud inimese enda sisemiste vajaduste ja soovidega.

Sisemine motivatsioon – „Ma armastan seda! See on mõnus!“

Sisemine motivatsioon viitab motivatsioonile, mis tuleneb inimese enda sisemistest huvidest, soovidest ja väärtustest. Inimene teeb midagi sellepärast, et tal on selle vastu tõeline huvi ja rahulolu. Nt laps joonistab seetõttu, et ta armastab seda, ilma välise surve või preemiata.

Integreeritud regulatsioon – „See tegevus on osa minu olemusest.“

Integreeritud regulatsioon on samm väiksema autonoomsuse suunas, kuid see on endiselt suhteliselt autonoomne. See motivatsioon tuleneb tegevuse väärtustamisest ja selle seostamisest oma isiklike eesmärkidega. Nt inimese elustiili osa võib olla füüsiline treening, kuna ta saab aru, et see on tema üldise tervise ja heaolu jaoks oluline.

Pealesurutud regulatsioon – „Ma peaksin seda tegema.“

Pealesurutud regulatsioon viitab motivatsioonile, mis pärineb väljastpoolt inimest. Inimene teeb midagi selleks, et hoida oma enesehinnangut või vältida süütunnet ja ärevust. Nt laps õpib, et vanemad oleksid tema üle uhked.

Väline motivatsioon – „Mul kästi seda teha.“

Väline motivatsioon on kontrollitud motivatsioon. Inimene teeb midagi, et saavutada väliseid boonuseid või vältida negatiivseid tagajärgi. Nt laps õpib selleks, et saada häid hindeid, mitte seetõttu, et tal oleks tõeline huvi aine vastu.

Amotivatsioon – „Mul ei ole mingisugust huvi seda teha.“

Amotivatsioon tähendab motivatsiooni puudumist. Inimene ei tunne huvi ega pühendumust tegevuse vastu ning võib olla passiivne ja apaatne. Nt laps võib olla amotiveeritud, kui ta tunneb, et tema pingutused pole mingil viisil seotud tema eesmärkide või väärtustega.

2. Uuringu tulemused

2.1 Osalejate arv

Uuringus osales 134 õpilast (Tabel 1). Esimeses kooliastmes oli osalejaid vähem – see võis olla tingitud küsimustiku pikkusest ja kohati keerukast sõnastusest. Osalejate keskmine vanus oli 12.22 aastat.

Tabel 1. Osalejate arv ja sooline jaotus

Kooliaste	Arv	Kommentaar
I kooliaste	31	20 poissi, 11 tüdrukut
II kooliaste	53	18 poissi, 30 tüdrukut, 5 ei avaldanud sugu
III kooliaste	50	18 poissi, 25 tüdrukut, 7 ei avaldanud sugu
Kokku	134	

2.2 Psühholoogilised põhivajadused koolis

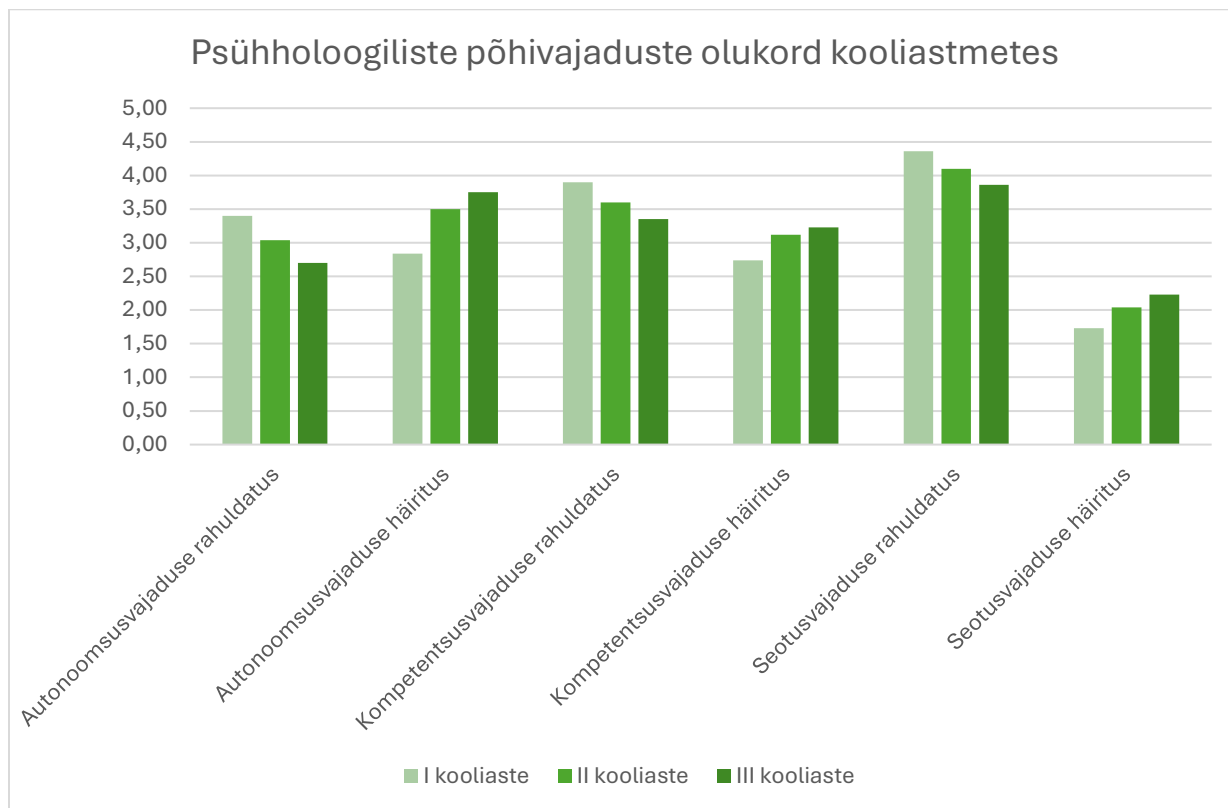
Psühholoogiliste põhivajaduste (autonoomsus, kompetentsus, seotus) puhul eristasime tulemused kooliastmete lõikes (Tabel 2, Joonis 1). Kõikide vajaduste tunnetatud rahuldatus ja häirituse kohta oli küsimustikus 4 väidet, mida tuli hinnata 1-5 skaalal (1 - ei ole üldse nõus; 2 - pigem ei ole nõus; 3 - olen kahevahel; 4 - pigem nõus; 5 - täiesti nõus). Analüüsimiseks arvutati iga tunnuse aritmeetiline keskmine.

Tabel 2. Õpilaste psühholoogiliste põhivajaduste olukord kooliastmetes.

Tunnus	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Autonoomsusvajaduse rahuldatus	3.40	3.04	2.70
Autonoomsusvajaduse häiritus	2.84	3.50	3.75
Kompetentsusvajaduse rahuldatus	3.90	3.60	3.35
Kompetentsusvajaduse häiritus	2.74	3.12	3.23
Seotusvajaduse rahuldatus	4.36	4.10	3.86
Seotusvajaduse häiritus	1.73	2.04	2.23

Põhivajaduste rahuldatus. I kooliastme õpilased hindavad kõigi kolme põhivajaduse rahuldatus kõige kõrgemalt, vanemates kooliastmetes tulemused langevad, eriti märgatavalt autonoomsusvajaduse puhul. Kõrge kõrgemalt hinnatakse seotusvajaduse ja kõige madalamalt autonoomsusvajaduse rahuldatus.

Põhivajaduste häiritus. I kooliastme õpilased hindavad kõigi kolme põhivajaduse häiritust kõige madalamalt, vanemates kooliastmetes väärtused kasvavad. Kõige rohkem tunnetavad õpilased autonoomsusvajaduse ja kõige vähem seotusvajaduse häiritust.

Joonis 1. Õpilaste psühholoogiliste põhivajaduste olukord kooliastmetes.

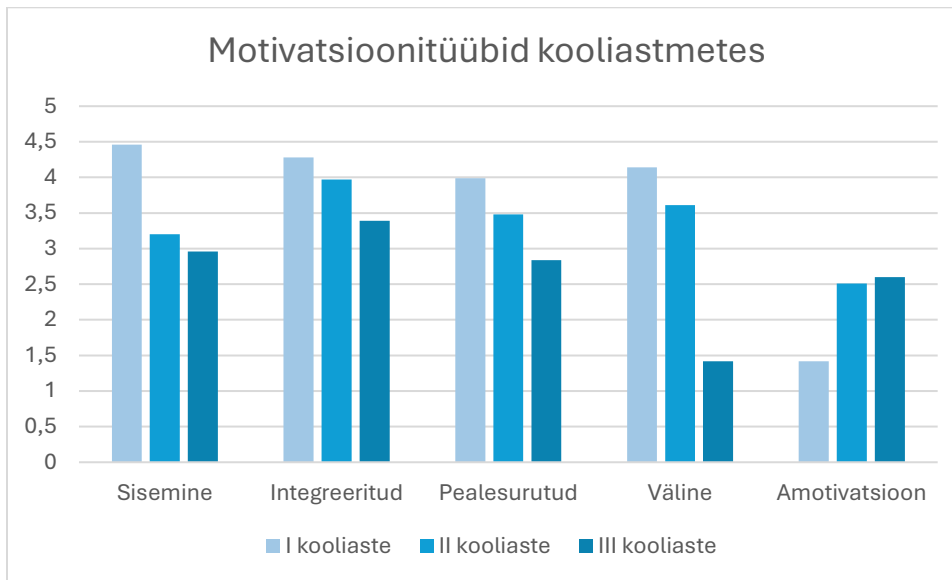
2.3 Õpimotivatsioon

Viie erineva motivatsioonitüübi puhul eristasime tulemused kooliastmete lõikes (Tabel 3, Joonis 2). Iga motivatsioonitüübi kohta oli küsimustikus 4 väidet, mida tuli hinnata 1-5 skaalal (1 - ei ole üldse nõus; 2 - pigem ei ole nõus; 3 - olen kahevahel; 4 - pigem nõus; 5 - täiesti nõus). Analüüsimiseks arvutati iga tunnuse aritmeetiline keskmine.

Kõikides kooliastmetes langevad motivatsioonitüüpide näitajad vanemates kooliastmetes, eriti märgatavalt sisemise motivatsiooni korral. Vanemates kooliastmetes tõuseb amotivatsiooni skoor.

Tabel 3. Motivatsioonitüübid kooliastmetes.

Motivatsioonitüüp	I kooliaste	II kooliaste	III kooliaste
Sisemine	4.46	3.2	2.96
Integreeritud	4.28	3.97	3.39
Pealesurutud	3.99	3.48	2.84
Väline	4.14	3.61	1.42
Amotivatsioon	1.42	2.51	2.6

Joonis 2. Motivatsioonitüübid kooliastmetes.

2.4 Kokkupuude kiusamisega

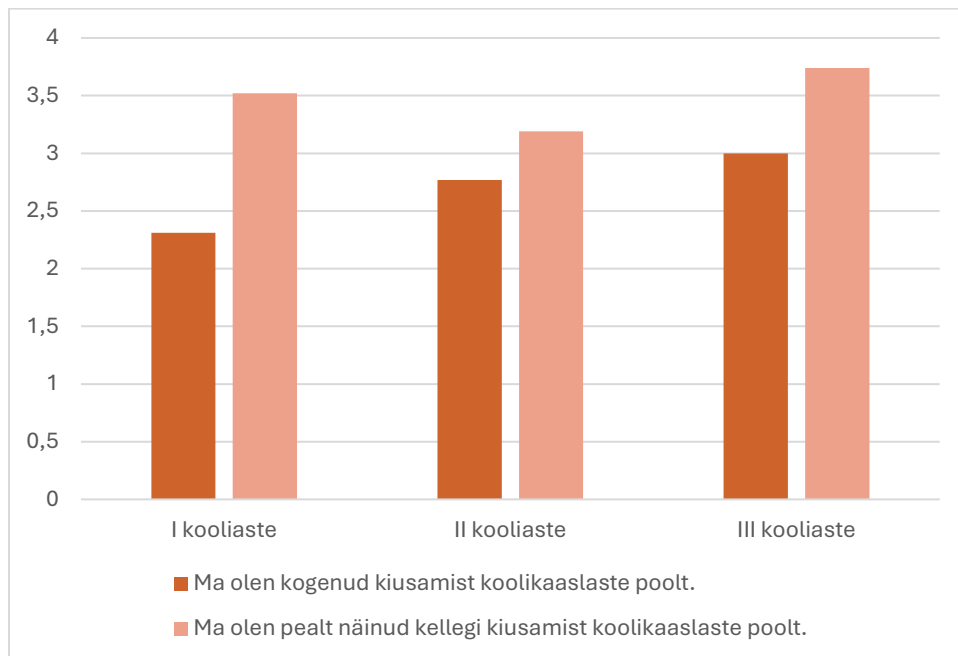
Hoolekogu lisas küsimustikule kaks küsimust selle kohta, mil määral on õpilased kokku puutunud koolisisese kiusamisega. Mõlemat väidet tuli hinnata 1-5 skaalal (1 - ei ole üldse nõus; 2 - pigem ei ole nõus; 3 - olen kahevahel; 4 - pigem nõus; 5 - täiesti nõus). Tulemused on esitatud kooliastmete lõikes (Tabel 4, Joonis 3).

Kiusamist ise kogunud laste arv suureneb vanemates kooliastmetes. Kellegi teise kiusamist näinud laste hulk on kõrgem ning sellel ei ole kooliastmete lõikes kasvavat või kahanevat trendi.

Tabel 4. Kiusamise kogemused kooliastmetes.

Kooliaste	Ma olen kogenud kiusamist koolikaaslaste poolt.	Ma olen pealt näinud kellegi kiusamist koolikaaslaste poolt.
I kooliaste	2.31	3.52
II kooliaste	2.77	3.19
III kooliaste	3.00	3.74

Joonis 3. Kiusamise kogemused kooliastmetes.

2.5 Kokkuvõtlikult tulemused

Psühholoogilised põhivajadused

- Psühholoogiliste põhivajaduste tunnetatud rahuldatus on vanemates kooliastmetes madalam kui I kooliastmes.
- Psühholoogiliste põhivajaduste tunnetatud häiritus on vanemates kooliastmetes kõrgem kui I kooliastmes.

Motivatsioonitüübid

- Sisemine motivatsioon on II ja III kooliastmel märgatavalt madalamad kui I kooliastmes.
- Amotivatsioon on II ja III kooliastmel märgatavalt kõrgem kui I kooliastmes.

Kiusamise kogemused

- Kiusamist kogenud laste hulk suureneb vanemates kooliastmetes.